

Entomologický výzkum na Univerzitě Komenského v Bratislavě

1

2

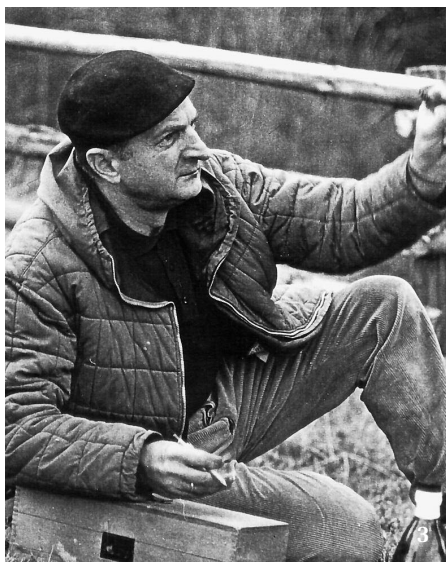
Vzhledem k rozmanitosti biotopů, geografické poloze ve střední Evropě a historickému vývoji státního uspořádání tohoto regionu přispěli k rozvoji výzkumu a poznání hmyzu na Slovensku přírodovědci různých národností. Můžeme je rozdělit do několika skupin – zahraniční entomologové, kteří podnikli na Slovensko sběrné cesty a výsledky publikovali, případně popsali nové druhy pro vědu z území Slovenska (např. Robert Townson, Ludwig Miller, Edmund Reitter nebo Stefan Stobiecki), dále zahraniční přírodovědci žijící a působící určitý čas na Slovensku a patřící do rámce kulturních dějin Slovenska i své vlasti (např. Giovanni Antonio Scopoli, z českých entomologů Jan Roubal nebo Vladimír Balthasar), a konečně místní entomologové, kteří se na Slovensku narodili, nebo aspoň odtud po rodičích pocházeli, a zde žili, případně dočasně jinde (Ilja Okáli, Juraj Čepelák, Ladislav Korbel ad.). Dějiny slovenské entomologie lze rozčlenit do několika časových úseků od polineovského období, přes založení Uherské akademie věd v r. 1825, období časopisu *Rovarta* ni Lapok (od r. 1884 publikační periodikum uherských entomologů), přes Československou republiku (od r. 1918) až po založení Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě v r. 1940. Protože historie entomologie na slovenském území není v České republice příliš známá a najdeme v ní řadu styčných bodů a jmen souvisejících s českou entomologií, vrátíme se k tomuto tématu vzhledem k omezenému prostoru podrobněji v příštím čísle *Živy*. Nyní si pouze stručně přiblížíme historii a současnost na nejstarším pedagogicko-vědeckém pracovišti, kde se rozvíjela i entomologie – na katedře zoologie Přírodovědecké fakulty UK v Bratislavě.

Výzkumná činnost katedry je už od jejího vzniku zaměřena na slovenskou faunu, přičemž v posledních letech se zabývá i širší oblastí celých Karpat a Panonie,

1 Ladislav Korbel (1912–2006), zakladatel moderní slovenské entomologie
 2 Olga Štepanovičová (1929–2003), první profesorka entomologie na Slovensku
 3 Ján Gulička (1925–2009) při výzkumu lokality Studňa na Muránské planině. Snímky z archivu katedry zoologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě

v některých případech i tropickou faunou. Zvyšování počtu odborných pracovníků a vědeckých specializací vedlo v r. 1966 k rozdělení pracoviště na katedry systematické a ekologické zoologie a všeobecné zoologie a živočišné fyziologie. V r. 1986 se v rámci reorganizace fakulty obě katedry sloučily a vrátily k staronovému názvu.

Z významných osobností působících na bratislavské zoologické katedře je třeba vyzdvihnout aktivitu zakladatele slovenské entomologie a koleopterologie, od r. 1957 prvního předsedy Slovenské entomologické společnosti při Slovenské akademii

věd prof. Ladislava Korbela (1912–2006). Těžištěm jeho práce bylo studium bionomie, ekologické zoogeografie a cenologie (výzkum společenstev) brouků Slovenska. Zpracoval materiál z mnoha chráněných území (např. Jurský šúr, Malé Karpaty, Vysoké Tatry, Pieniny, Malá Fatra, Slovenský kras, Súľovské skaly) a také nížiny pod Vihorlatem a v Liptovské kotlině před vybudováním vodních přehrad a po jejich napuštění. Prof. Olga Štepanovičová (1929–2003; vedoucí katedry v letech 1966–81) se zaměřila na ekologii hmyzu, hlavně na strukturu a dynamiku společenstev ploštíc v zemědělských kulturách, na loukách, v lesostepích a lesích. Vedla kolektiv studující grafiózu dubů. Opakovaně předsedala Slovenské entomologické společnosti. Prof. Milan Mrciak (1923–75) založil na katedře akarologickou školu, věnoval se faunistice, taxonomii, ekologii a lékařskému významu roztočů (*Acari, Parasitiformes*), a to hlavně v ptačích hnízdech a u drobných zemních savců s důrazem na epidemiologický a epizootický význam. Původem český akademik prof. Bohumír Rosický (1922–2002) patřil ke spoluzakladatelům parazitologie v Bratislavě. Významnou mírou přispěl k poznání fauny, ekologie, cenologie a taxonomie blech (*Siphonaptera*) Evropy. Jeho zásluhou patří Slovensko v tomto směru k nejlépe zpracovaným územím. Doc. Ján Gulička (1925–2009) byl uznávanou osobností speleobiologie doma i v zahraničí. Publikoval práce o taxonomii, ekologii a faunistice stonožek a mnohonožek z Čech, Slovenska, Balkánu i asijské části Ruska.

Vědecké aktivity entomologů a arachnologů na katedře zoologie byly a jsou nasměrovány tematicky na výzkum různých společenstev (agrocenózy, lesní ekosystémy), půdní faunu, monitorování vodních děl (Liptovská Mara, Domaša, Gabčíkovo, Žilina), ekologické změny v okolí velkých podniků (Žiar nad Hronom, Rohožník aj.), na parazitologickou problematiku (fauna ptačích hnízd, krevsající dvoukřídlí – *Diptera*), speleobiologii (půdní a dočasná jeskynní fauna Slovenska a dalších evropských regionů), na databanku slovenské fauny, entomologické názvosloví a spoluautorství na tvorbě Entomologického naučného slovníku. Samozřejmě i na taxonomii, karyosystematiku, fylogeografii a molekulární taxonomii (především muchničky – *Simuliidae*). Katedra organizovala několik významných akcí mezinárodního významu, např. Second International Congress of Dipterology (1990), Fauna Carpathica Meeting (2003, 2004), česko-slovenské dipterologické semináře a General Meeting of the European Distributed Institute of Taxonomy (2009). Spolupracuje na projektech jako Fauna Europaea, Pan-European Species Directories Infrastructure (Infrastruktura evropských taxonomických databází) nebo Biodiversity of the Danube River (Biodiverzita řeky Dunaj).

Entomologie je na PřF Univerzity Komenského v Bratislavě zastoupena i na katedrách ekologie (např. hydrobiologická problematika, krevsající dvoukřídlí, parazitoidi), aplikované ekologie (trásněnky, neuronové sítě, monitorování zemědělských škůdců) a krajinné ekologie (výzkum brouků Slovenska).